

Project Kleine Kinderen Grote Kansen 2019-2020

Verder werken aan een versterkte professionaliteit in het omgaan met diversiteit, kinder- en kansarmoede in de lerarenopleidingen

Hogeschool: Odisee Brussel
Opleiding(en): Bachelor lerarenopleiding lager onderwijs
Projectleider: Valerie Diels
Email: valerie.diels@odisee.be
Gsm: +32(0)473546658

Inleiding

Het creëren van gelijke kansen voor kwetsbare groepen is een topprioriteit voor het Vlaamse onderwijsbeleid. Goed kleuteronderwijs dat drempels kan overwinnen is daarbij essentieel. Het project 'Kleine Kinderen, Grote Kansen' wil bijdragen aan een duurzame verankering van een versterkte professionaliteit bij (toekomstige) leraren kleuteronderwijs in omgaan met diversiteit, kinder- en kansarmoede in het Vlaams kleuteronderwijs. Daarbij zijn de competenties zoals ontwikkeld door het Steunpunt Diversiteit en Leren richtinggevend.¹

1. armoede zien en diversiteit positief benaderen
2. werken aan kwaliteitsvolle interacties
3. kinderen begeleiden tot kwaliteitsvolle interacties
4. diversiteit integreren in het totale ontwikkelingsproces
5. maatschappelijke verantwoordelijkheid zien en ernaar handelen

Dit project bouwt dan ook expliciet verder op de resultaten van deze voorgaande projecten:

1. Kleine kinderen, grote kansen (2018): eindrapporten op www.grotekansen.be
2. Kleine kinderen, grote kansen. Een onderzoek naar de voorwaarden om toekomstige kleuterleraren en hun opleiders te professionaliseren in omgaan met kinderarmoede en sociaal-culturele ongelijkheid. Steunpunt Diversiteit & Leren, in opdracht van de Koning Boudewijnstichting & het Ministerie van Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (2014).
3. Innovatieproject 2013: 'De kloof een beetje dichten... sociale emancipatie via schoolleven' dat gefinancierd werd door het innovatiefonds voor lerarenopleidingen van de Vlaamse Overheid en werd uitgevoerd via een samenwerkingsverband tussen de Karel De Grote-Hogeschool, de Arteveldehogeschool en de Hogeschool-Universiteit Brussel. Dit project was gericht op de ontwikkeling van een toolbox.
4. Innovatieproject 2014: 'De kloof een beetje dichten... sociale emancipatie via schoolleven' dat gefinancierd werd door het innovatiefonds voor lerarenopleidingen van de Vlaamse Overheid en wordt uitgevoerd via een samenwerkingsverband tussen de Karel De Grote-Hogeschool, de Arteveldehogeschool, de Hogeschool-Universiteit Brussel en het Steunpunt Diversiteit en Leren. Dit project was gericht op het aanbieden van een professionaliseringstraject aan lerarenopleidingen Kleuter.

Aan de deelnemende lerarenopleidingen wordt gevraagd om tegen **1 juni 2019** een projectplan – looptijd van 15 september 2019 tot 30 juni 2020 - op te stellen, waarin ze samen met enkele stagescholen werken aan de duurzame implementatie van de hierboven vermelde competenties. De manier waarop de implementatie en duurzame verankering van deze krachtige leeromgevingen in de deelnemende lerarenopleidingen en scholen vormt krijgt, kan verschillend zijn van opleiding tot opleiding.

Hiervoor zijn minstens steeds de lerarenopleidingen kleuter- en lager onderwijs van een hogeschool betrokken. Met het oog op een duurzame implementatie van de projectresultaten moeten ook min. 4 stagescholen actief betrokken worden bij de uitwerking van het projectplan. Gelieve het ingevulde projectplan te sturen naar volgend mailadres: vasseur.a@kbs-frb.be

¹ <http://old.steunpuntdiversiteitnleren.be/sites/default/files/Kleine%20kinderen%20grote%20kansen.pdf>

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Koning
Boudewijnstichting
Samen werken aan een betere samenleving

Inhoud

Verantwoordelijke(n):	2
1. Inhoud van het project.....	2
1.1 Situatieschets en probleemstelling	2
1.2 Doelstellingen van het project (SMART).....	3
1.3 Verwachte projectresultaten	3
1.4 Relatie met andere projecten en/of initiatieven.....	4
2. Projectorganisatie, inrichting en verantwoordelijkheden.....	4
2.1 Projectgroepleden	4
2.2 Stagescholen.....	4
2.3 Projectfasering	5
3. Projectbegroting	6

Verantwoordelijke(n):

Wie draagt in de opleiding de verantwoordelijkheid voor het opmaken en implementeren van het projectplan? (lieft 2 namen)

Verantwoordelijke 1 (naam + email)

Valerie Diels

valerie.diels@odisee.be

Verantwoordelijke 2 (naam + email)

Ria De Sadeleer

ria.desadeleer@odisee.be

1. Inhoud van het project

1.1 Situatieschets en probleemstelling

Omschrijf hier jullie **beginsituatie m.b.t. de 5 competenties**: wat zijn de sterktes en wat zijn de noden?
Hoe passen de stagescholen hierin?

Met deze projectmiddelen willen we verdergaan op de ingeslagen weg van het succesvolle onderzoek 'Zet je EF bril op' (<http://www.ef-bril.be/>) en inzetten op de sleutelcompetenties 'werken aan kwaliteitsvolle interacties' (2) en kinderen begeleiden tot kwaliteitsvolle interacties (3). Om in het dagelijks leven doelgericht te kunnen functioneren, moeten we ons gedrag kunnen sturen. Deze vaardigheid (zelfsturing) is afhankelijk van denkprocessen, nl. executieve functies. EF is dus een verzamelterm voor een set van hogere mentale processen die gepast gedrag in complexe of nieuwe situaties mogelijk maken. Onder EF verstaan we impulscontrole, werkgeheugen, cognitieve flexibiliteit, maar ook emotieregulatie. Kwaliteitsvolle interacties zijn bij uitstek interacties die inzetten op het verhogen van de EF-vaardigheden van kinderen. Uit de literatuurstudie werd duidelijk dat kinderen die opgroeien in armoede een veel groter risico op lage zelfsturende vaardigheden lopen (Mistry, Benner, Biesanz, Clark & Howes, 2010). Dit zijn hefboomvaardigheden voor ondernemingszin, schoolse prestaties en de sociaal – emotionele ontwikkeling op lange termijn. Naast 'directe' armoedebestrijding loont het daarom de moeite om bij (kans)arme leerlingen te werken aan deze zelfsturende vaardigheden. Met dit project willen we het intensief trainen van leerkrachtenteams in het stimuleren van EF – vaardigheden, verderzetten naar het lager onderwijs. Door dit initiatief beogen we een integratie van het stimuleren van duurzame zelfsturende vaardigheden in het zorgbeleid van de betrokken lagere scholen met een vertaling van deze focus in het basisaanbod van de klas. We focussen ons op een samenwerkingsverband met lagere scholen met als doelgroep een hoog aantal leerlingen met SES-kenmerken in de context van de grootstad (Brussel).

1.2 Doelstellingen van het project (SMART)

Beschrijf hier waar jullie naartoe wensen te streven. Wat stellen jullie als doelen voorop?
Probeer deze zo SMART mogelijk te omschrijven. Beschrijf je doelen zowel naar de opleiding als naar de stagescholen.

Doelstelling(en)

1. Op het einde van dit implementatieproject gaan de gemotiveerde leerkrachten van de 4 betrokken basisscholen met de methodiek 'Zet je EF-bril op' (Feryn, S.) aan de slag en zijn ze ambassadeur van hun collega's. Door in te zetten op het intensief trainen van enkele gemotiveerde leerkrachten per schoolteam willen we een lerend netwerk installeren in de scholen om zo draagkracht te creëren tot verdere implementatie in de gehele school en in alle leerjaren. Getrainde leerkrachten worden zo EF – ambassadeur in eigen scholen/scholengemeenschap.
  2. Tijdens academiejaar 2019 – 2020 willen we leraren-in-opleiding versterken in hun toekomstige onderwijspraktijk door middel van introductiesessies (minimaal 3 sessies) aan te bieden over het belang van executieve functies en tools aan te reiken om zelfsturingsvaardigheden bij kinderen te observeren en te stimuleren. Zo willen we zorgen voor 'sterke leraren' van bij de start die competenties hebben ontwikkeld om het stimuleren van zelfsturingsvaardigheden van leerlingen te implementeren in hun basisaanbod (brede basiszorg). Deze sessies maken deel uit van het curriculum binnen de lerarenopleiding: we maken werk van het uitrollen van deze sessies, maar laten tegelijk studenten ook zaken uitproberen op stage.
- Op deze manier komt het tweemaal terecht in de scholen: via de getrainde leraren, maar ook via de leraren-in-opleiding die hierin getraind zullen worden.

Specifiek

Meetbaar

Acceptabel

Realistisch

Tijdgebonden

1.3 Verwachte projectresultaten

Omschrijf hier wat jullie vooropstellen om te bereiken. Welke concrete projectresultaten verwachten jullie?
Op welke manier zal het bereiken van de doelstelling(en) geëvalueerd worden? Welke resultaten zijn enkel van toepassing op de lerarenopleiding? Welke op de stagescholen? Welke op beide?

Doelstelling (1) Tijdens academiejaar 2019 – 2020 willen we dit project op touw zetten om leerkrachten en zorgteams te professionaliseren inzake 'kwaliteitsvolle interacties' met (kans)arme kinderen in de klas, kwaliteitsvolle interacties die geënt zijn op het stimuleren van zelfsturende vaardigheden (EF – functies). Dit door een intensief begeleidingstraject op te zetten met leerkrachten (met een groot percentage indicatorleerlingen (>40% kansarme leerlingen) die het engagement opnemen gedurende het komende schooljaar zich te professionaliseren in het stimuleren van EF bij (risico)leerlingen. We beogen een structurele inbedding door de betrokken leerkrachten tools mee te geven om het schoolteam te bekwalen in deze methodieken. Zij gaan deel uitmaken van een lerend netwerk binnen de eigen school/scholengemeenschap met het oog op de implementatie van EF – vaardigheden in de brede basiszorg en de algemene klaswerking. De materialen zijn ontwikkeld in het pilootproject 'Zet je EF – bril' op en we willen als output een verdere verspreiding van dit materiaal in scholen met een groot percentage leerlingen die opgroeien in (kans)armoede.

Doelstelling (2) In de module zorg en de module jonge kind, die aangeboden worden in het 3^e jaar van de initiële lerarenopleiding (Educatieve bachelor Lager Onderwijs) bekwalen we de studenten in het stimuleren van zelfsturingsvaardigheden bij leerlingen in de stageklas. Tijdens (werk)colleges wordt hen aangeleerd hoe ze vanuit een brede observatiebril oog en oor moeten hebben voor de sleutelcompetenties impulscontrole (inhibitie), werkgeheugen en cognitieve flexibiliteit (hoofdcomponenten EF) en hoe ze de beginsituatie m.b.t. deze elementaire cognitieve functies van de kinderen in de stageklas, in kaart kunnen brengen. Vervolgens worden kennis en tools aangereikt om, ingebed in een krachtige leeromgeving, kinderen leerkanalen aan te reiken en EF – functies tot ontwikkeling te brengen. Aansluitend bij deze module lopen studenten een stage waarin zij de aangereikte competenties in de praktijk zullen omzetten en hierop reflecteren. Een ruimer aantal stagescholen maakt zo ook kennis met dit project en kan zo gemotiveerd worden om als schoolteam ook te kiezen voor een professionaliseringstraject.

1.4 Relatie met andere projecten en/of initiatieven

Welke projecten of onderzoeken lopen er momenteel binnen jullie **opleiding** die te maken hebben met diversiteit, kinder- en kansarmoede? Zou er een link gemaakt kunnen worden naar dit project 'Kleine Kinderen Grote Kansen'?

Welke projecten of initiatieven lopen er momenteel binnen jullie **hogeschool** die verband houden met sociale ongelijkheid? Zou er een brug gemaakt kunnen worden naar dit project?

Het pilootproject 'Zet je EF bril' op, van Odisee hogeschool Aalst, in samenwerking met de stad Aalst en de KULeuven, is de voorloper van dit project en vormt de aanzet voor het verderzetten van de implementatie in lagere scholen. De focus van het pilootproject was het verbeteren van de executieve functies (EF) van kinderen, meer specifiek kleuters. Er werd een methodiek ontwikkeld en uitgetest bij (bewegings-)leerkrachten om de alledaagse klas- en turnzaalwerking te enten op een meer EF – gerichtere aanpak. Het project heeft zich in eerste instantie gefocust op de doelgroep kleuters, een vervolgproject in Sint-Niklaas, neemt kinderen van de lagere schoolleeftijd als uitgangspunt. De resultaten van beide projecten en het gelopen traject vormen de basis voor een soortgelijk traject in onderstaande partnerscholen.

2. Projectorganisatie, inrichting en verantwoordelijkheden

2.1 Projectgroepleden

Wie vormt er binnen jullie opleiding de projectgroep? Wie helpt mee het projectplan opmaken? Wie helpt mee de implementatie van het projectplan te ondersteunen?

Wie:

Rol/functie binnen de projectgroep:

Naam: Valerie Diels	Projectleider en begeleider EF-project "Zet je EF-bril op" (Brussel)
Naam: Ria de Sadeleer	Mede – projectleider EF- project "Zet je EF-bril op" (Brussel)
Naam: Joke Grimmonprez	Begeleider EF-team pilootproject "Zet je EF-bril op" (Aalst)
Naam: Catharine Malfait	Begeleider EF-team pilootproject "Zet je EF-bril op" (Sint-Niklaas)
Naam: Sanne Feryn	Projectleider EF-team pilootproject "Zet je EF – bril op" (Aalst)

2.2 Stagescholen

Welke stagescholen zijn actief betrokken bij het project (min. 4 stagescholen):

School	Directie+ email	Contactpersoon in de school+ email	Kleuter of lager onderwijs
Sint-Joris basisschool	Dhr. Bram Rotsaert	brotsaert@sintjorisbasisschool.be	Lager onderwijs
Sint-Jan Berchmanscollege	Mevr. Hilde Gryseels	hilde.gryseels@sjbbrussel.be	Lager onderwijs
Tienerschool	Mevr. Frieda Luppens	Winniesmagghe@tienerschool.be frieda.luppens@sint-goedele.be	Lager onderwijs
Sint Pieter – Sint Guido Anderlecht	Mevr. Hilde Walder	directie@sintpieter-sintguido.be	Lager onderwijs

2.3 Projectfasering

Welke activiteiten ondernemen jullie om de doelen te bereiken? Welke ontwikkelde 'materialen en methodes' zullen jullie hierbij inzetten om een krachtige lerarenopleiding te creëren voor de studenten m.b.t. de competenties?

Noteer de activiteiten, de planning, wie dit doet en met welke regionale organisaties er samengewerkt zal worden. Wie zijn jullie partners voor de praktijktoets? Noteer ook kort het resultaat per fase.

Activiteiten:	Wanneer:		Wie? (verantw.)	Samen met/ partners (namen organisaties)	Resultaat
	Van	Tot			
1. Eigen professionalisering door een intensieve training in het werkveld, onder begeleiding van de coaches van de projectgroep in Odisee Aalst & Odisee Sint - Niklaas. Toelichting en introductiesessies in de betrokken scholen.	Sept.	Jan.	Valerie Diels, Sanne Feryn, Catharine Malfait & Joke Grimmonprez	Odisee Aalst	Expertise- opbouw
2. Training van leerkrachten-in-opleiding in de bachelor lager onderwijs (3 ^e opleidingsjaar) in conceptueel inzicht en didactische vaardigheden i.f.v. het stimuleren van zelfsturende vaardigheden bij doelgroep – leerlingen. Deze training wordt geïmplementeerd in de colleges tijdens de module 'jonge kind' en de module 'zorg'. Beide modules zijn onderdeel van de basisopleiding van de lerarenopleiding lager onderwijs.	Sept.	Jan.	Valerie Diels		Conceptuele kennisdeling + competentie- ontwikkeling studenten
3. Inleidende workshop over het basistraject 'Zet je EF bril op (Brussel)' voor de betrokken klasleerkrachten en bewegingsleerkrachten (workshop wordt aangeboden op de school zelf). Er wordt gebruik gemaakt van het ontwikkelde materiaal van het pilootproject 'Zet je EF bril op' (handleiding, activiteitenfiches, kijkwijzer/EF – bril, didactische materialen en toegang tot de bijbehorende website: www.ef-bril.be). Door deze workshop worden schoolteams ingelicht over het volledige traject.	Jan.	Feb.	Valerie Diels	Stagescholen	Conceptuele kennisdeling
4. Verdiepende workshop en een begeleidingstraject in de klas i.f.v. het coachen van leerkrachten in de begeleiding van zelfsturingsvaardigheden in de klas. Maandelijks coaching in de vorm van demo's, observaties, coteaching en intervisiegesprekken op de werkvloer in functie van het basistraject.	Feb.	Juni	Valerie Diels	Stagescholen	Vaardigheids- training

3. Projectbegroting

Voor de uitvoering van het projectplan wordt per deelnemende lerarenopleiding een financiële incentive van € 10.500 voorzien. Hoe besteden jullie het bedrag (loonkost, werkingsmiddelen, materialen, verplaatsingskosten...)?

	beschrijving	subtotaal
1	loonkosten	Vrijstelling personeelslid 10% taakin-vulling 6985 euro
2	werkingskosten	Verplaatsingskosten, gebruik audiovisueel materiaal 942 euro
2.1	centraal beheer en algemene exploitatie	Gebruik lokalen en ICT en administratie 955 euro
2.2	materiële organisatie	Ontwikkeling en aankoop werkingsmaterialen (literatuur, werk-materiaal) voor de betrokken scholen 1618 euro
2.3	honoraria	euro
2.4	andere kosten medewerkers	euro
3	uitrustingskosten	euro
	totaal	10500 euro

Projectsteun wordt definitief toegekend na oplevering en goedkeuring van het eindverslag, en dit ten laatste tegen 15 september 2020.

Handtekening directie hogeschool: Brussel, 23 mei 2019

Joris Rossie, algemeen directeur en afgevaardigd bestuurder

Odiseo

Odiseo vzw
Warmoesberg 26, 1000 Brussel
KBO nr. 0408.429.584